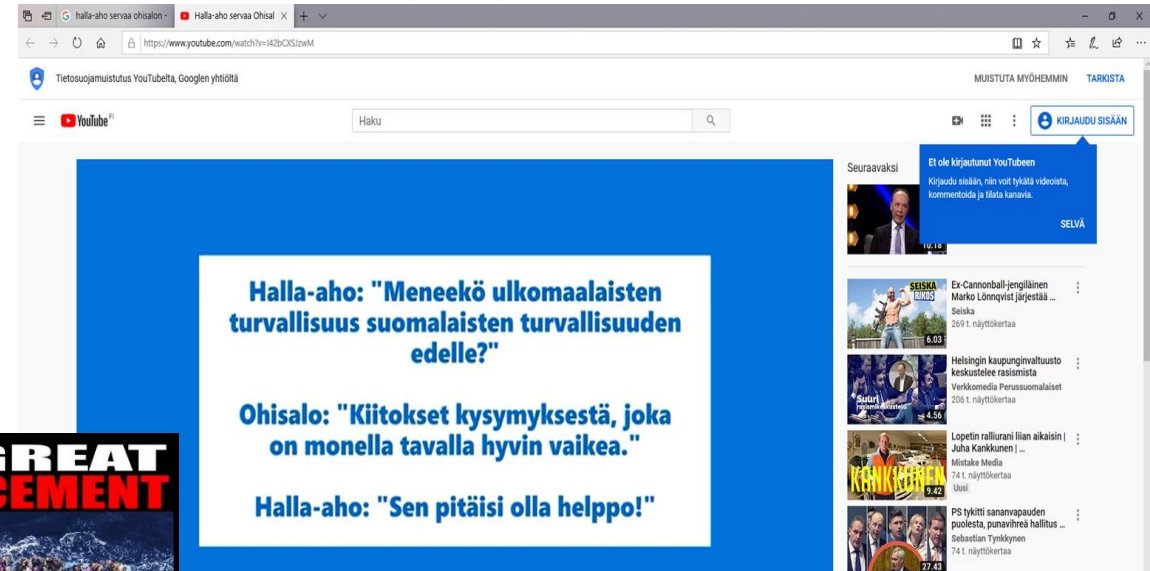

Sanomisen vapaudesta ja vastuuttomuudesta - Sivistyneen keskustelun mahdollisuus sosiaalisessa mediassa

FT Tuija Saresma
Dosentti, yliopistotutkija
Jyväskylän yliopisto

Quo vadis, Suomi?

Halla-aho: "Meneekö ulkomaalaisten turvallisuus suomalaisten turvallisuuden edelle?"

Ohisalo: "Kiitokset kysymyksestä, joka on monella tavalla hyvin vaikea."

Halla-aho: "Sen pitäisi olla helppo!"

Halla-aho: Puhe väestönvaihdoksesta ei ole foliohattuilua tai liioittelua

Tykkää 832 Jaa Twiittaa

Laura Huhtasaari
@LauraHuhtasaari

Replying to @RogerKulmala

Onko Ohisalo sanonut, että suomalaisten turvallisuus menee ulkomaisten edelle, eli irtisanoutunut feikkivideon viestistä?

Translate Tweet
4:33 PM · Nov 24, 2019 · Twitter for Android

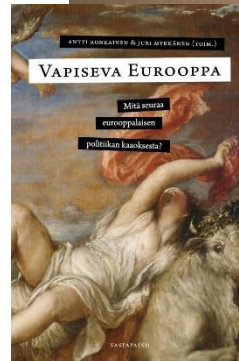
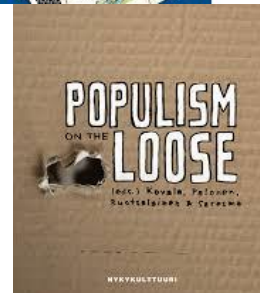
Totuuden jälkeinen aika? Feikkiuutiset, vaihtoehtoiset faktat ja valevideot

”Onko tarina tosi vai ei, se on toinen juttu. Näin nämä asiat koetaan.”
– Riiikka Slunga-Poutsalo

Populismi, retoriikka ja tunteet

- Populismilla ei ole ydinsisältöä (Akkerman et al. 2013; Zaslove 2008; Mudde 2007)
- Populismi ideologiana ei yleensä esiinny itsenäisenä, vaan kiinnittyy muihin ideologioihin (esim. rasismi, antifeminismi, naisviha, homofobia, äärinationalismi) (Pasquino 2008; Palonen & Saresma 2019)
- Populismien retoriikka:
Affektiivista, tunteisiin vetoavaa; metaforia, hämäriä ilmaisuja; vastakkainasettelua, stereotyyppisiä, yksinkertaistuksia; nähdään uhkia, vikoja, vihollisia
 - Jakolinjat, mm. kansa vs. eliitti
 - Vedotaan “maalaisjärkeen”

- Poliitikantutkimuksessa väheksytty tunteiden roolia: järki ja kognitio erotettiin tunteista ja intohimoista (Hoggett & Thompson 2012)

Mutta: populismi viimeistään on todistanut, että tunteilla on politiikassa valtava merkitys

- Tunteita mobilisoidaan erityisesti sosiaalisessa mediassa
- Tunteiden sosiaalisuus: eivät ole yksilöllisiä vaan yliyksilöllisiä
- Tunteiden kulttuuripolitiikka; tunteiden tahmeus ja tarttuvuus; pelon affektitalous (Ahmed 2004)
- Pelon politiikka (Wodak 2015)

”Mies ei oikein saa sanoa enää mitään mielipidettä” – Feministit voisivat rauhoittua, sanoo Kauko Röyhkä ja nauttii, kun some kuohahtaa (HS 23.10.2018)

Kuva: HS/Vesa-Matti Väärä

Etusivulle

”Mies ei oikein saa sanoa enää mitään mielipidettä” – Feministit voisivat rauhoittua, sanoo Kauko Röyhkä ja nauttii, kun some kuohahtaa

Lähes 40 vuotta muusikkona ollut Röyhkä sanoo kohdanneensa vastustusta aina.

Tilaa jille

Kauko Röyhkä & The Boots: Seksikäs nainen
Svire Records / Suomenmusiikki 2018
Ohjauk: Rikhard Larvanto

Uutta levyä markkinoissaan hän kutsui Seksikäs nainen -kappaletta heteromiehen protestilauluksi

Arttu Seppänen
Julkaistu: 23.10. 2:00 , Päivitetty: 23.10. 6:55

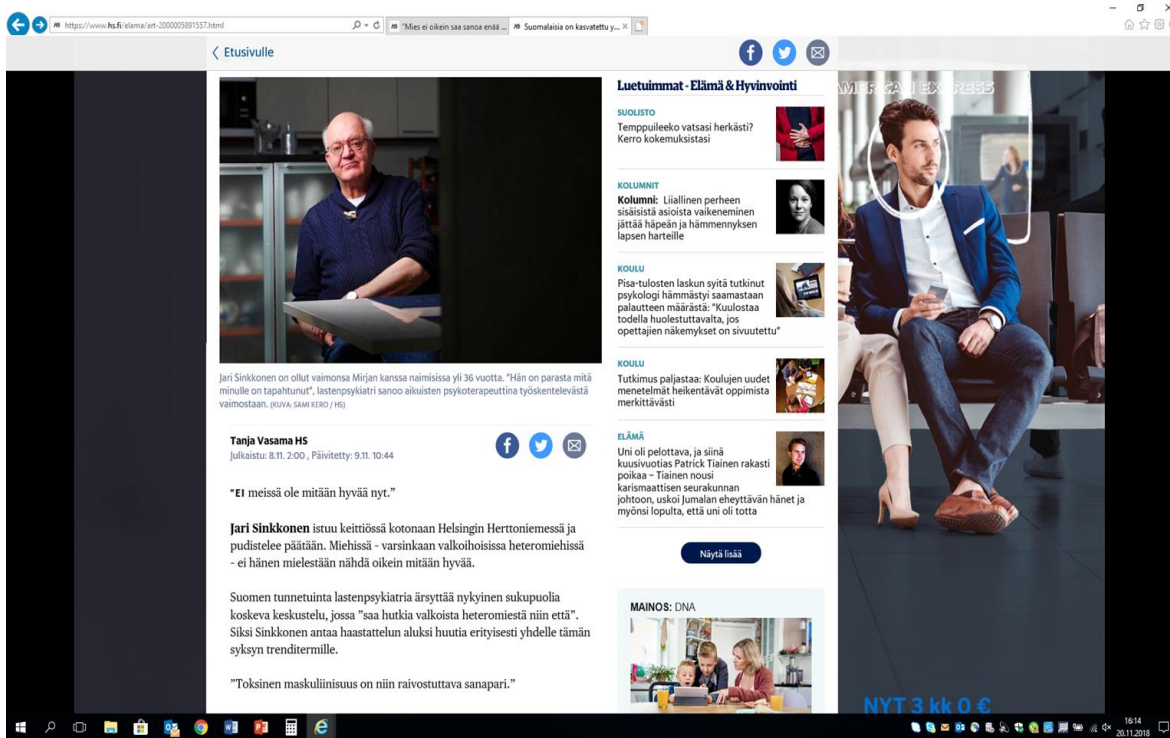
TURKU

RAPPUKÄYTÄVÄÄN kantautuu 80-lukulainen syntetisaattorisinfonia, jonka julkaisuun ei voi olla mitään muuta syytä kuin saksalainen ECM-yhtiö. ”Laitoin sen soimaan, jotta löytäisit perille”, **Kauko Röyhkä** sanoo kun astun musiikin johdattelunsa hänen työhuoneeseensa.

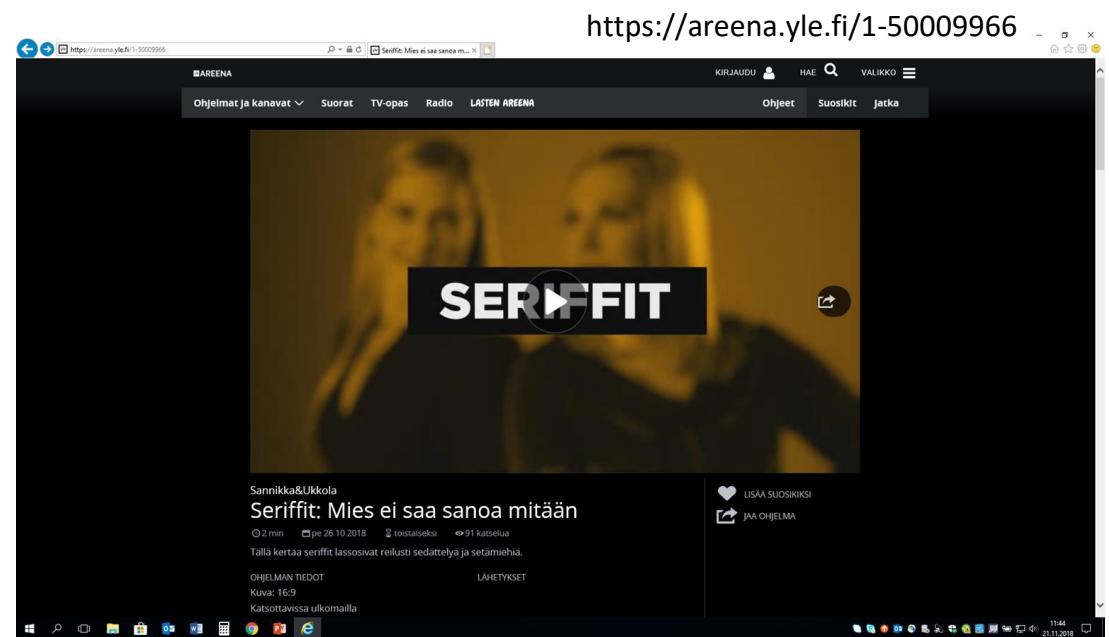
”Valkoisen heteromiehen sananvapauden rajoittamista”, osa II

”Valkoista heteromiestä hutkitaan nyt kuin viimeistä päivää”, sanoo lastenpsykiatri Jari Sinkkonen (HS 8.11.2018)

The screenshot shows a news article on the HS.fi website. The main headline is "Valkoista heteromiestä hutkitaan nyt kuin viimeistä päivää", attributed to last child psychiatrist Jari Sinkkonen. The article text includes: "Jari Sinkkonen on ollut vaimonsa Mirjan kanssa naimissa yli 36 vuotta. Hän on parasta mitä minulle on tapahtunut", lastenpsykiatri sanoo aikuisten psykoterapeuttina työskentelevästä vaimostaan. (KUVA: SAM KERO / HS). Below the headline, there are social media sharing icons and a date: "Tanja Vasama HS Julkaistu: 8.11. 2018, Päivitetty: 9.11. 10:44". A quote from the article reads: "Ei meissä ole mitään hyvää nyt." Another quote states: "Jari Sinkkonen istuu keittiössä kotonaan Helsingin Herttoniemeessä ja pudistelee päätään. Miehiissä - varsinkin valkoisissa heteromiehiissä - ei hänen mielestään nähdä oikein mitään hyvää." The article also mentions: "Suomen tunnetuin lastenpsykiatri ärsyttää nykyinen sukupuoli koskeva keskustelu, jossa "saa hutkia valkoista heteromiestä niin että". Siksi Sinkkonen antaa haastattelun aluksi huutia erityisesti yhdelle tämän syksyn trenditermeille. "Toksinen maskuliinisuus on niin raivostuttava sanapari."

”Se ainoa ryhmä jonka lyömisestä ei tuu oikeestaan minkään tyyppistä kohua on setämiehet. Eli heitä saa kyllä lyödä.” (Sannikka & Ukkola 26.10.2018)

The screenshot shows a YouTube video player interface. The video title is "Seriffit: Mies ei saa sanoa mitään" by Sannikka&Ukkola. The video duration is 2 minutes, and it was uploaded on October 26, 2018. The video has 91 views. The player shows a blurred image of a man and a woman with the text "SERIFFIT" overlaid. The video description includes: "Tällä kertaa seriffit lassosivat reilusti sedättelyä ja setämiehiä." The video is categorized under "OHJELMAN TIEDOT" and "LÄHETYKSET". The video is also available on the YLE AREENA platform, as indicated by the URL in the address bar: "https://areena.yle.fi/1-50009966".

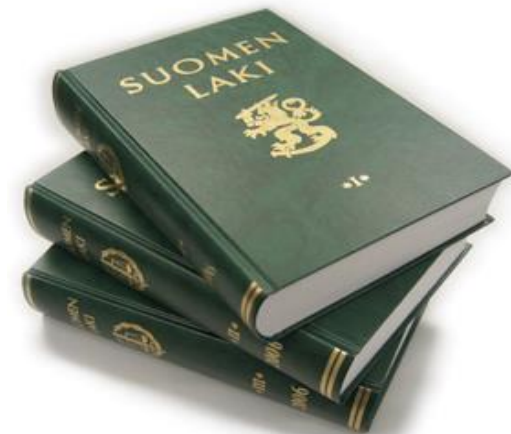
Sananvapaus

- Kansalaisen perusoikeus joka
- takaa mahdollisuuden ilmaista julkisuudessa mielipiteitä sekä
- vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia
- viranomaisten puuttumatta

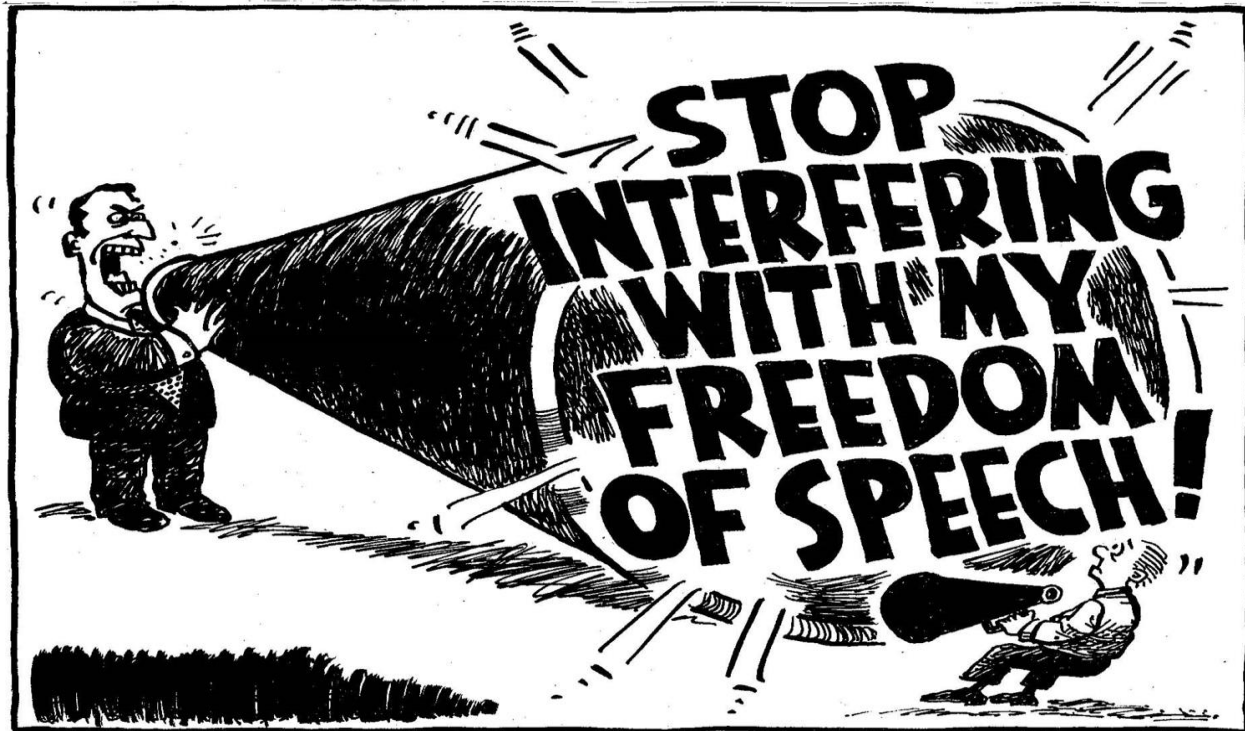
(Kielitoimiston sanakirja)

- Sananvapautta ja julkisuutta käsittelevä pykälä 12:

”Jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.”

Sananvapaus?

”Ai onks sananvapaus niinku sitä
että saa huutaa ja kiroilla
niin paljon ku haluu?”

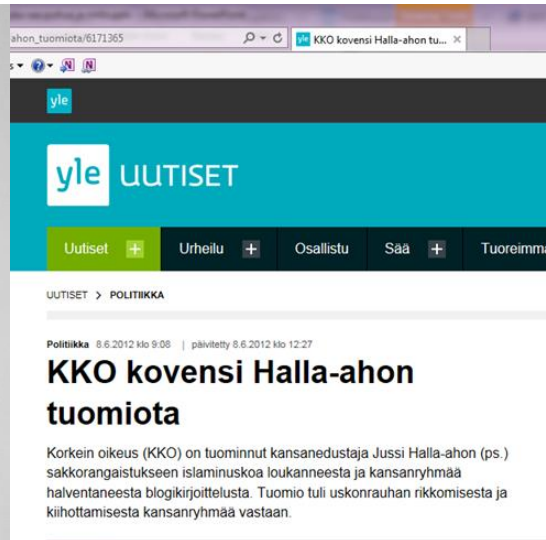
– Aatos, 9 v.

Sananvapaus ihanteena ja välineenä

- Yksilönvapaus, mutta myös **sosiaalinen** puoli: poliittinen osallistuminen, mielipiteen- ja ilmaisunvapaus, vapaa tiedonvälitys
- Sananvapaus ja yhdistymis- ja kokoontumisvapaus **demokraattisen yhteiskunnan** peruspilareina
- Sananvapauden idea(ali)n äärimmilleen venyttäminen, **välineellistäminen**:
- Keppihevonen jolla ratsastetaan öykkäroimässä, haukkumassa ja lietsomassa vihaa tiettyjä ihmisiä ja ihmisryhmiä kohtaan
- Tulenarat aiheet: maahanmuutto, rasismi, feminismi, naisten asema
- Sananvapaus + muukalaisviha, rasismi, seksismi, antifeminismi

Kiihottaminen kansanryhmää vastaan – sananvapautta?

Vihapuhe

- Vastustajan leimaamista ja uhkakuvien luomista
- Oman viiteryhmän kiinteyden vahvistamista
- Retoriikaltaan yksinkertaistavaa ja vastakkainasettelulle perustuvaa
- ”Me vastaan muut”; ”joko he tai me”
- Vihapuhe ei ole sama asia kuin vihainen puhe tai kriittinen kansalaispalaute. Vihapuhetta ovat ilmaisut, jotka perustuvat esimerkiksi yksilön tai ryhmän etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen kohdistuvaan suvaitsemattomuuteen. Vihapuhe loukkaa toisten ihmisarvoa ja lietsoo syrjivään toimintaan. (Knuutila & al. 2019.)
- Ei yksiselitteistä määritelmää rikoslaisissa

Vihapuhe on uhka demokratialle – vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon

- Kuntapäättäjistä 1/3 ja melkein 1/2 kansanedustajista tai heidän avustajistaan vihapuheen kohteena luottamus- tai virkatehtäviensä takia
- 2/3 päättäjistä arvioi julkisessa keskustelussa esiintyvän vihapuheen lisääntyneen viime vuosina
- Eniten vihapuhetta joutuvat kohtaamaan naiset ja muut marginaaliasemissa olevat (rodullistetut) sekä suurten kaupunkien päättäjät

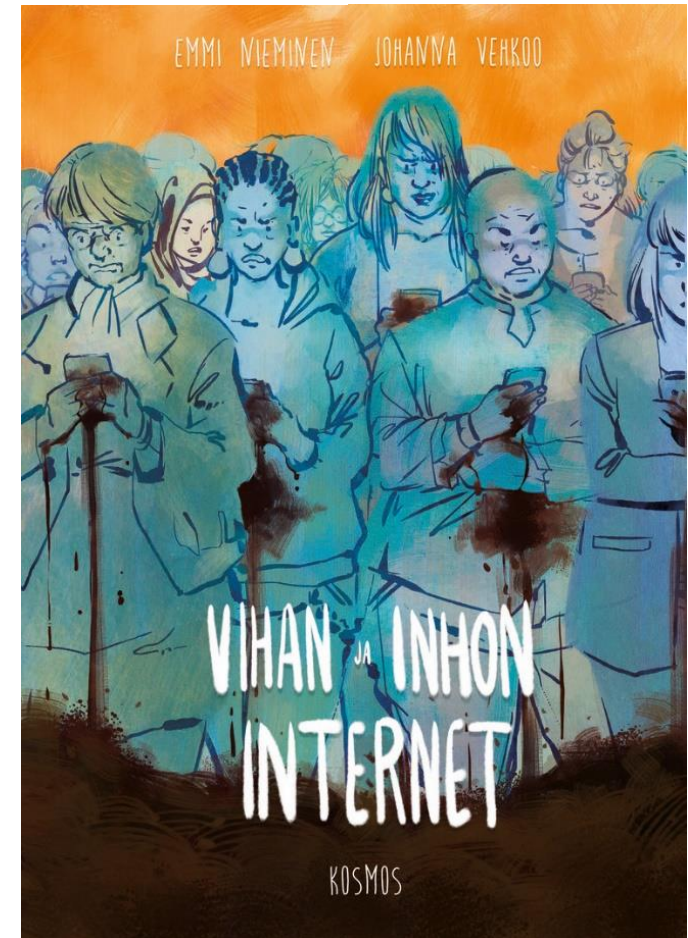
Knuutila, Kosonen, Saresma, Haara, Pöyhtäri: *Viha vallassa – vihapuheen vaikutukset yhteiskunnalliseen päätöksentekoon* (VNK 2019)

Vihapuhe sikiää netissä

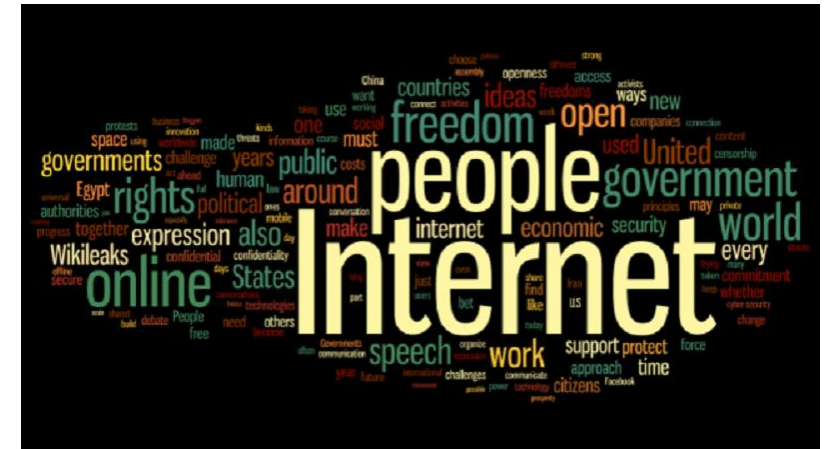
Vihapuhe:

1. **Diskurssi, puhetapa:** Keskustelupalstojen puhetyyli (Hommaforum, 4Chan, Ylilauta, Suomi24, Vauva.fi...); levinnyt myös laajemmin mediaan ja yhteiskunnalliseen keskusteluun sekä ihmisten väliseen kanssakäymiseen
 2. Yksittäisiin henkilöihin tai ryhmiin kohdennettu ”**vihaposti**”
- Laajalti käytetty käsite; ei vain yhtä merkitystä tai määritelmää
 - Yleistynyt internetin ja sosiaalisen median myötä
 - Aggressiivinen, affektiivinen puhekulttuuri
 - Populistisen ilmapiirin nousu

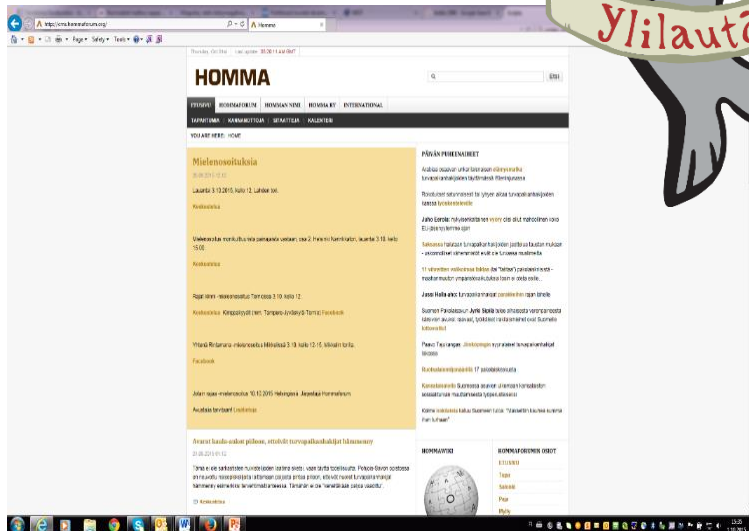

Sosiaalinen media (Web 2.0): uusi (puoli)julkinen tila?

- Internet ja sosiaalinen media ”rajoittamattomana keskustelutilana” [?] demokraattisen keskustelun ihannetilanne?
 - ”Vapaa julkisuustila” omien näkemysten propagoimiseen
 - **Ideaali:** internet liittää ihmiset yhteen, vahvistaa kansanvaltaa, lisää osallistumista, demokratisoi tiedontuotantoa
 - **Todellisuus:** uudenlainen (puoli)julkinen tila, jossa vanhat säännöt (esimerkiksi sivistyneestä keskustelusta) eivät päde
- [?] Internetin demokratisoiva (sivistävä?) vaikutus mutta myös affektiiviset ideologiset kamppailut ja kuplautuminen, kaikukammiot ja polarisaatio

Netin ideologiset kamppailut

OIKEA MEDIA

ETUSIVU TUOREIMMAT KOTIMAA ULKOMAAT TALOUS TIEDE KULTTUURI BLOGIT

Halla-aho: ”Joku aivan selvästi käy opettamassa nämä lorut turvapaikanhakijoille”

Jussi Halla-aho. Euroopan parlamentin jäsen.
Passit putoavat mereen, iPhone pysyy taskussa

TUOREIMMAT

Miksi EU-kansalaiset eivät halua lainkaan muslimeita kotimaihinsa?
Klo 08-38. Blogit

Simo Rantalainen kertoi tunnetun Trump-sepitiin totuutena

ti, 07.02. 22:41 Kotimaa

TUNNISTA VALEUTINEN

TARKISTA TAUSTAT
Tutki jutun julkaisut sivusto.
Mikä on sen tarkoitus ja kuka ylläpitäjä?

LUE KOKO JUTTU
Klikkiotsikot hämäävät.
Mikä on koko tarina?

KUKA ON TEKIJÄ?
Hae tietoa tekijästä. Onko tekijä luotettava, onko häntä edes olemassa?

MIHIN JUTTU PERUSTUU?
Avaa linkit. Tukeeko esitetty taustatieto tarinaa?

TARKISTA PÄIVÄMÄÄRÄ
Milloin uutinen on julkaistu?
Onko se enää ajankohtainen?

ONKO SE PILA?
Erikoinen uutinen voi olla pila.
Tarkista sivusto ja kirjoittaja.

TARKISTA ASEENTEESI
Mieti, voivatko omat ennakkoluulot vaikuttaa arviointi uutisesta.

KYSY ASIANTUNTIJALTA
Kysy kirjastonhoitajalta ja tarkista muut uutisvuvostot.

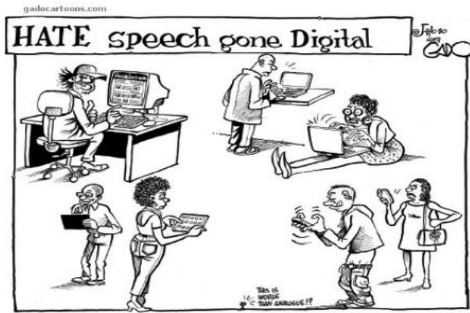
Käännös: Suomen kirjastoetu

International Federation of Library Associations and Institutions

Some tänään: Raiskausfantasioita, ivallisuutta, maalittamista, valevideoita, rumaa keskustelua, disinformaation levittämistä

Sosiaalinen media vihan lietsojana ja tiedonvälityksen rapauttajana

- **Sanat tekoina**
- Hyökkäykset ja hiljentämisyrietykset yksittäisinä tekoina ja/tai organisoituna toimintana
- **Masinointi** = vihapuhehyökkäykset järjestäytyneenä, jostakin käsin johdettuna toimintana
- **Maalittaminen** = usutetaan ihmisiä jonkun yksittäisen henkilön kimppuun sosiaalisessa mediassa

Vihapuhe on vallankäyttöä

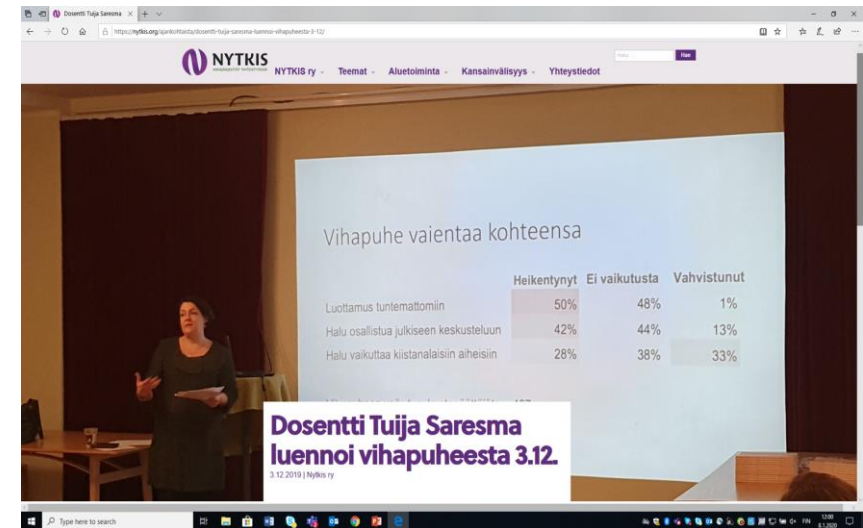
”Kielenkäyttö on vallankäyttöä”
(sisäministeri Maria Ohisalo Viha
vallassa -raportin julkistamis-
tilaisuudessa 4.10.2019)

- Sanat ovat tekoja, ”pelkkä”
puhe tekona!
 - Vihapuhe:
 1. Itsessään vahingollista,
haavoittaa ja kuormittaa
 2. Pyrkii mobilisoimaan,
saamaan asioita aikaan
- ☐ *Performatiivisuus*

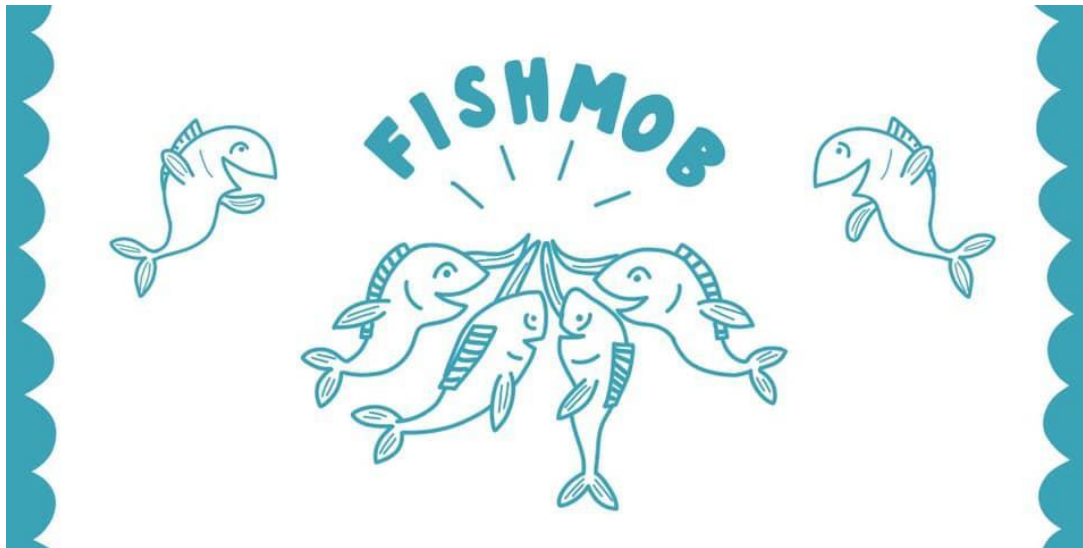

Vihapuhe pyrkii vaijentamaan kohteensa (*Viha vallassa* -raportti, 2019)

- Vaikuttaa kielteisesti uhrin (kohteen) tunteisiin, fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin ja toimintaan:
 - ”Aiheutti useita unettomia öitä ja pelkoa mennä fb-palstoille”;
”unettomuutta ja ahdistusta”; ”verenpainetauti, jatkuvaa paha mieltä ja läheisten kärsimystä”; ”unettomuutta, väsymistä, voimattomuuden tunnetta, sairautta”
- Vähentää motivaatiota ja turhauttaa
- Vapaaehtoisista luottamustehtävistä saatetaan luopua
- Myös pelkkä vihapuheen uhka tai aiemmin vastaanotettu vihapuhe rajoittaa toimintaa politiikan kentällä
- Vaikutukset perheeseen ja perhesuhteisiin kohtuuttomia

Vastaliike: sardiinit ja silakat

SILAKKA ON...

VAIKUTTAJA

Tiesitkö, ettet tarvitse seuraajia tai poliittista puoluetta taaksesi muuttaaksesi asioita? Halu korjata vääryyttä riittää. Joukossa olemme paljon.

ANTIFASISTI

Inspiraationamme toimiva Italian Sardiinit-liike lähti muutaman ihmisen kyllästymisestä Matteo Salvinin lietsomaan vihaan ja fasismin kyllästämään politiikkaan. Silakat noudattaa Sardiinien linjausta, ja sanomme EI fasismille.

ANTIRASISTI

Nouseva rasismi ja vihan politiikka huolettaa meitä suuresti. Julistaudumme toimimaan rauhanomaisena vastavoimana syrjiville äänille.

EMPAATTINEN

Inhimillisenä ja rauhanomaisena parvena yhdessä vihaa ja syrjintää vastaan.

SILAKKA

Silakka on silakka, puoluekantaan katsomatta. Meitä ei kiinnosta, ketä äänestät – kiinnostaa, että välität. Haluamme osoittaa, että nouseva pelon ja misinformaation ilmapiiri ei ole koko kansan ääni.

KIINNOSTUNUT FAKTOISTA

Silakka on tiedemyönteinen, vastustaa ilmastodentalismia ja puoltaa demokratiaa. Haluamme faktoille perustuvaa keskustelua ja peräänkuulutamme lähdekritiikkiä.

PARVIKALA

Yksi pieni kala voi saada aikaan asioita, mutta parvessa ylitsepääsemättömät ja miltei mahdottomiltakin tuntuvat esteet on mahdollista selättää.

TOIVEIKAS

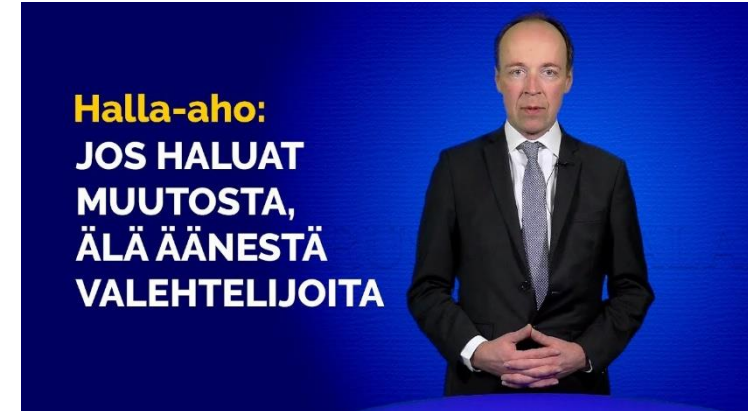
Maailmaa ja asioita on mahdollista muuttaa, ja siinä ehkä väkevin ase on toivo. Ilman sitä ei ole mahdollisuuksia.

Sananvastuu ja sanomisen vastuullisuus

- Vihapuhe sananvapauden nimissä on sananvapauden tahallista väärinkäsittämistä ja sen halveksimista
- Vapauteen liittyy aina vastuu!

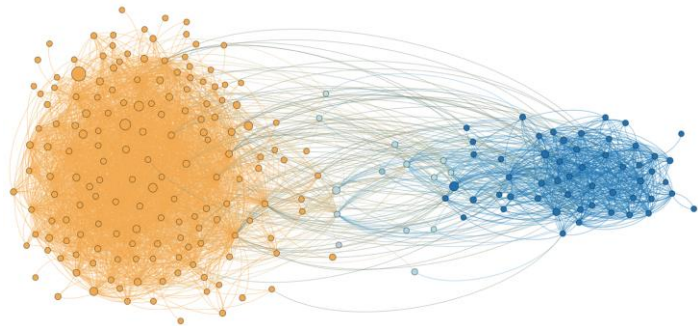
Sananvastuu:

- Harkinta, kunnioittaminen, sanojensa takana seisominen
- Sananvapaus on yksilönvapaus, mutta enemmän: jos vastuu on hukassa, yhteiskunnan annettava ne raamit, joissa vapauksia annetaan ja otetaan ja joissa sananvapaus toteutuu
- Yksilöiden, meidän jokaisen, vastuulla on, että emme käytä kansalaisoikeuttamme sananvapautta väärin, vaan kannamme myös sananvastuun

Suunnanmuutoksia sivistyneeseen keskusteluun

- Puhe ääripäistä ja polarisaatiosta saattaa tuottaa polarisaatiota ja ääripäitä
- Kuplautuminen? Vihapuhetta tuottaa itse asiassa pieni porukka!

Pieni määrä tunnuksia (n. 200) Twitterin vihamielisten viestien takana (Knuutila et al. 2019)

- Dialogi (ei tarkoita samanmielisyyttä)
- Polyfonia, moniäänisyys (kakofonia?)
- Erojen ja moninaisuuden hyväksyminen
- Vuoropuhelu ja puheenvuorot
- Kuunteleminen
- Empatia, halu ymmärtää (ei tarkoita hyväksymistä tai relativismia)
- ”Vain sivistystä vaalimalla voidaan vastata populismin ja totuudenjälkeisen ajan haasteeseen.” (Kivistö & Pihlström 2018)

